

**MINISTERSTWO
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

**PROGRAM OPERACYJNY
POMOC ŻYWNOŚCIOWA
2014 – 2020**

WARSZAWA 2014 r.

Wykaz skrótów

ARR	Agencja Rynku Rolnego
CLLD	partnerstwa lokalne
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FEAD	Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym
IA	instytucja audytowa
IC	instytucja certyfikująca
IP	instytucja pośrednicząca
IZ	instytucja zarządzająca
KE	Komisja Europejska
LGD	lokalne grupy działania
LSR	lokalna strategia rozwoju
OP	organizacje partnerskie
OPL	organizacje partnerskie lokalne
OPO	organizacje partnerskie o zasięgu ogólnopolskim lub ponadregionalnym
OPR	organizacje partnerskie regionalne
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PEAD	Program „Dostarczanie nadwyżek żywności najuboższej ludności UE”
PO PŻ	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
rozp. finansowe	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, EURATOM) Nr 966/2012 z dnia 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 (Dz. Urz. UE L 298 z 26.10.2012 s. 1)
RPO	regionalny program operacyjny
UE	Unia Europejska

1. **OKREŚLENIE PROGRAMU**

państwo członkowskie: POLSKA

nazwa programu operacyjnego:

PROGRAM OPERACYJNY POMOC ŻYWNOŚCIOWA 2014-2020

nr CCI: 2014PL05FMOP001

2. **FORMAT PROGRAMU**

Niniejszy Program jest krajowym programem operacyjnym oferującym żywność lub podstawową pomoc materialną (PO I), o którym mowa w art. 2 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Dz. Urz. UE L 72 z 12.03.2014 r., str. 1), zwanego dalej rozp.FEAD.

2.1 Sytuacja

2.1.1. Określenie rodzaju lub rodzajów deprivacji materialnej, które mają być objęte pomocą oraz uzasadnienie ich wyboru

PO PŻ jest zgodny:

- z horyzontem czasowym Strategii Rozwoju Kraju 2020 wpisując się w jej obszar strategiczny dotyczący spójności społecznej i terytorialnej, w cel 111.1 Integracja społeczna kierunek interwencji III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych;
- ze Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego (cel szczegółowy 3: kierunek interwencji: Ograniczenie skali ubóstwa i zagrożenia ubóstwem, w szczególności wśród dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych);
- z celem głównym Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji, a także z Prioryt. I Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży.

W ten sposób PO PŻ wpisuje się w cel ograniczenia ubóstwa określony w Strategii Europa 2020 i przyczynia się do realizacji celów unijnych i krajowych w zakresie walki z ubóstwem.

W Polsce w 2012 r. liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wynosiła 10,1 mln, co stanowiło 26,7% całej ludności wobec 24,8% średnio w UE. Zagrożonych ubóstwem było ok. 6,5 mln osób (17,1% ludności), doświadczających pogłębionej deprivacji ok. 5,1 mln osób (13,5% ludności) i ok. 2,1 mln osób żyjących w gospodarstwach domowych z niską intensywnością pracy (6,8% ludności). Od 2008 r. zmalała liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (o 1,4 mln), zagrożonych materialną deprivacją (o 1,6 mln), zagrożonych niską intensywnością pracy (o 381 tys.), lecz zwiększyła się liczba zagrożonych ubóstwem (o 125 tys.). Polska mimo wyraźnej poprawy w zakresie warunków życia nadal należy do krajów o wysokim poziomie zagrożenia ubóstwem.

Ubóstwem skrajnym zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne, a także utrzymujące się z rent oraz gospodarstw rolnych (11-12%). Wykonywanie nisko płatnej pracy też nie chroni przed ubóstwem. Ubóstwem zagrożeni są częściej ludzie młodzi, w tym dzieci. W 2012 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci i młodzieży wyniósł około 10%. Grupą osób zagrożonych ubóstwem skrajnym są rodziny wielodzietne i niepełne.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem dla rodzin niepełnych wynosił 8% i wzrastał w przypadku większej liczby dzieci. Ryzyko zagrożenia ubóstwem skrajnym zwiększa się w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi (10%). Ubóstwo skrajne w większym stopniu dotyczy mieszkańców wsi (10%). Wskaźnik zagrożenia ubóstwem zróżnicowany jest też między województwami. W 2012 r. najwyższy, powyżej 9,5% dotyczył województw: warmińsko-mazurskiego, pomorskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego, średni od 7,5% do 9,5% - województw: wielkopolskiego, lubelskiego i kujawsko-pomorskiego. W pozostałych był niższy niż 7,5%, przy czym najniższe wskaźniki, dotyczyły województw: śląskiego - 4,5, dolnośląskiego - 4,6, opolskiego i mazowieckiego - 4,7 oraz lubuskiego - 4,9.

Osobom i rodzinom zagrożonym ubóstwem skrajnym wsparcie udzielane jest w ramach pomocy społecznej. W 2012 r. pomocą społeczną objęto 8,4% mieszkańców Polski. Ze świadczeń skorzystało 1.926.328 osób z 1.218.692 rodzin. Natomiast liczba wszystkich osób w tych rodzinach wyniosła 3.250.112. W porównaniu z 2011 r. zarówno liczba świadczeniobiorców, jak i liczba rodzin spadła o 5%.

W 2011 r. brak możliwości finansowych zapewnienia posiłku składającego się z mięsa, ryb deklarowało ok. 2,1 mln gospodarstw domowych tj. 15,7%, z czego 1,5 mln doświadczało pogłębionej deprivacji materialnej, 0,8 mln zagrożenia ubóstwem, a 0,4 mln niskiej intensywności pracy.

Gospodarstwa deklarujące brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych spożywania mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień, zamieszkiwało łącznie ok. 5,3 mln osób (14,1% populacji ogółem), w tym ok. 1,7 mln dzieci. Grupami największego ryzyka są samotni rodzice z co najmniej 1 dzieckiem na utrzymaniu i innymi osobami, rodziny złożone wyłącznie z osób niepełnosprawnych lub z co najmniej z 1 osobą niepełnosprawną i innymi osobami oraz rodziny wielodzietne. Ryzyko wzrasta w przypadku zamieszkiwania na terenach wiejskich.

2.1.2. Wskazanie rodzaju deprivacji materialnej, która ma być objęta programem operacyjnym

PO PŻ wspiera osoby i rodziny podlegające deprivacji materialnej, która polega na braku możliwości zaspokojenia potrzeb żywnościowych. Pomoc żywnościowa jest dostarczana w formie paczek lub posiłku.

2.2. Deprivacja materialna będąca przedmiotem pomocy

2.2.1 Opis

Artykuły spożywcze zakupione przez IP są nieodpłatnie dostarczane do magazynów OPR wskazanych przez OPO wyłonione zgodnie z r. 3.3. OPR są regionalnymi organizacjami wchodzącymi w skład struktury OPO lub ich organizacjami członkowskimi.

OPO nieodpłatnie przekazują artykuły spożywcze odbiorcom końcowym bezpośrednio przez placówki OPR bądź za pośrednictwem OPL. OPR dzielą artykuły spożywcze pomiędzy OPL i dostarczają do OPL. Podział artykułów spożywczych na OPL prowadzony jest w oparciu o liczbę odbiorców końcowych, z uwzględnieniem określonych przez IZ preferencji dla niektórych grup odbiorców oraz rodzajów artykułów spożywczych.

Łańcuchy dystrybucji:

- dostawy do placówek OPR, które przekazują artykuły spożywcze do OPL lub bezpośrednio odbiorcom końcowym,

- dostawy do placówek OPR, które dostarczają artykuły spożywcze do OPL prowadzących dystrybucję bezpośrednio wśród odbiorców końcowych.

Umowy określające zobowiązania uczestników dystrybucji zawierane są między:

- IP a OPO wybranymi przez IZ na dany podprogram¹
- OPO a OPR (jeśli OPR należy do struktury OPO, OPO przekazuje do OPR wytyczne do realizacji podprogramu wynikające z umowy między IP a OPO oraz z wytycznych IZ)
- OPR a OPL (jeśli OPL należy do struktury OPR, OPR przekazuje do OPL wytyczne do realizacji podprogramu wynikające z umowy między OPO a OPR i z wytycznych OPO).

Pomoc żywnościową przekazuje się w formie paczek lub posiłków. Pomoc wydaje się wyłącznie w pomieszczeniach organizacji prowadzących dystrybucję lub dostarcza do miejsc zamieszkania odbiorców.

Posiłki do spożycia na miejscu są przygotowywane i wydawane w placówkach posiadających zaplecze kuchenne, m.in. w schroniskach dla bezdomnych, jadłodajniach i noclegowniach.

Art. spożywcze nie mogą być przekazywane instytucjom, które otrzymują dofinansowanie z innych źródeł obejmujące wyżywienie lub pobierają opłaty za wyżywienie; przy czym dopuszcza się przekazywanie artykułów spożywczych tym instytucjom, jeśli są: placówkami o charakterze dziennym świadczącymi pomoc dzieciom, placówkami dla osób bezdomnych, jadłodajniami, z tym, że osoby objęte pomocą żywnościową nie mogą wносить opłat za posiłki otrzymywane w tych instytucjach.

Środki towarzyszące

Organizacje uczestniczące w PO PŻ zobowiązane są prowadzić działania wybrane spośród niżej wymienionych:

1. włączenie osób doświadczających deprivacji materialnej w funkcjonowanie społeczności lokalnych, w szczególności:
 - zajęcia aktywizujące i wspólne inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej, zmierzające do wyjścia z ubóstwa,
 - grupy wsparcia dla różnych kategorii osób w trudnej sytuacji (np. osoby starsze, matki z dziećmi, osoby samotne);
2. pomoc towarzysząca niezbędna dla zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych odbiorców pomocy (z wyłączeniem pomocy rzeczowej):
 - pomoc w utrzymaniu higieny osobistej osobom bezdomnym,
 - wsparcie psychologiczne / terapeutyczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ww. lista nie jest wyczerpująca i może różnić się w zależności od OPR i OPL, regionu i odpowiada indywidualnym potrzebom odbiorców końcowych. Działania te nie są finansowane z PO PŻ.

Ponadto przewiduje się realizację działań objętych dofinansowaniem ryczałtowym z PO PŻ od podprogramu na 2015 r. Działania te realizują OPR i OPL, pod nadzorem OPO.

Działania mają na celu wzmocnienie samodzielności i kompetencji w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w szczególności:

- warsztaty kulinarne dla różnych grup pokoleniowych z udziałem ekspertów kulinarnych, kuchmistrzów, dietetyków, pokazujące różne możliwości przygotowania i wykorzystania artykułów spożywczych

¹ Patrz rozdział 3.2

- warsztaty dietetyczne i dotyczące zdrowego żywienia
- programy edukacyjne propagujące zasady zdrowego odżywiania i przeciwdziałanie marnowaniu żywności
- warsztaty edukacji ekonomicznej (nauka tworzenia, realizacji i kontroli budżetu domowego, ekonomicznego prowadzenia gospodarstwa domowego, z uwzględnieniem wszystkich finansowych i rzeczowych dochodów rodziny, w tym darów żywnościowych).

Dodatkowo każda z OPR i OPL we współpracy z OPS będzie dostarczać odbiorcom końcowym PO PŻ informacje o miejscach, w których osoby mogą skorzystać z działań w ramach projektów EFS, oraz pomoc osobom potrzebującym w korzystaniu z takich działań. IZ w wytycznych na dany podprogram może określać dodatkowo inne działania towarzyszące objęte dofinansowaniem ryczałtowym, także na wniosek OPO.

2.2.2. Systemy krajowe

PO PŻ jest dopełnieniem polityki władz publicznych w zakresie pomocy osobom najuboższym, w szczególności w obszarze pomocy społecznej, uzupełniając rozwiązania przyjęte w ustawach oraz programach rządowych i resortowych.

PO PŻ wykorzysta doświadczenia realizowanego w Polsce w latach 2004 – 2013 programu PEAD. W ciągu 10 ostatnich lat powstało wiele organizacji charytatywnych oraz sieć złożonych, współpracujących i ściśle od siebie zależnych lokalnych powiązań. Organizacje te przystosowały swoje zaplecza infrastrukturalne, logistyczne i administracyjne, a także zainwestowały w kapitał ludzki. Wiele organizacji zbudowało w swoim otoczeniu dodatkowe aktywności: noclegownie dla bezdomnych, jadłodajnie, świetlice środowiskowe, centra wolontariatu.

Z doświadczeń PEAD wynika, że pomoc żywnościowa może być skutecznie realizowana przez OP i będzie uzupełnieniem działań programów krajowych finansowanych z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych.

Dlatego planuje się, aby PO PŻ wykorzystał sprawdzone w PEAD rozwiązania dot. dystrybucji żywności i kryteriów przyznawania pomocy. Niemniej jednak ze względu na cel PO PŻ zaplanowano też istotne zmiany, w odniesieniu do PEAD, polegające m. in. na:

- wprowadzeniu obowiązkowych działań towarzyszących,
- wprowadzeniu mechanizmów służących analizie efektywności PO PŻ,
- monitorowaniu operacji realizowanych przez OP, z uwzględnieniem wskaźników,
- określenie min. standardów w zakresie administrowania, transportu, magazynowania, i min. standardów w zakresie środków towarzyszących,
- wzmocnieniu współpracy OP z ośrodkami pomocy społecznej (OPS).

2.3 Inne

Obowiązująca od 1 maja 2004 roku **ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej**², określa zasady wsparcia osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, jakiej nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Świadczenia przyznawane są przez OPS właściwe dla miejsca zamieszkania osoby lub rodziny i mogą mieć formę pieniężną lub niepieniężną. Pomoc pieniężna przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza odpowiedniego kryterium dochodowego. Ze świadczeń

² Dz. U. z 2013 r., poz. 182, z późn. zm.

pomocy społecznej³, niezależnie od ich rodzaju, liczby i źródła finansowania korzysta corocznie ponad 2 mln osób.

Wieloletni program wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 przyjęty został Uchwałą Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. (M.P., poz.1024).

Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Kryterium do udzielenia pomocy wynosi 150% odpowiedniego kryterium dochodowego określonego w ustawie.

Formy udzielanej pomocy stanowią: posiłek, świadczenie pieniężne na zakup posiłku lub żywności, świadczenie rzeczowe. Środki budżetu państwa przewidziane na realizację programu wynoszą rocznie 550 mln zł.

Ze względu na fakt, że osoby bezdomne są jedną z grup najbardziej zagrożonych skrajnym ubóstwem, oprócz zadań ustawowych, podejmowane są inne działania w celu pomocy tej grupie. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizuje np. „Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności”, na który przeznacza się środki w wysokości 5 mln zł rocznie.

3. REALIZACJA

3.1. Określenie osób najbardziej potrzebujących

Pomoc będzie kierowana do osób, które z przyczyn finansowych nie mogą zapewnić sobie odpowiedniego posiłku. Dlatego pomoc trafiać będzie do ograniczonej liczby osób w najtrudniejszej sytuacji, w sposób intensywny i stanowić będzie systematyczne wsparcie.

Pomocą objęte będą osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, dopuszczającej korzystanie z pomocy społecznej z powodów wskazanych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, których dochód nie przekroczy określonego poziomu, ustalonego procentowo w stosunku do dochodu uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej.

Poziom kryteriów dochodowych na dany podprogram określa minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w drodze wytycznych IZ, po uzyskaniu opinii Zespołu doradczego, o którym mowa w pkt. 4.

OPR i OPL współpracują z OPS w zakresie doboru oraz weryfikacji kwalifikowalności odbiorców końcowych. Po zawarciu umów w ramach danego podprogramu, OPR i OPL informują właściwe miejscowo OPS o planowanych działaniach w ramach PO PŻ.

OPS będą wydawać osobom skierowania do pomocy żywnościowej lub przekazywać OPR albo OPL listy osób zakwalifikowanych do pomocy z FEAD, pod warunkiem uzyskania ich zgody. Ponadto powinny rozpowszechniać informacje o realizacji PO PŻ i wskazywać najbliższe miejsca lub punkty wydawania artykułów spożywczych.

OPR i OPL będą mogły również kwalifikować samodzielnie osoby bezdomne do udziału w PO PŻ w oparciu o ww. kryteria.

³ Sprawozdanie MPiPS-03 za 2012 rok.

Dostęp do pomocy będzie bez jakiejkolwiek dyskryminacji i z poszanowaniem godności osób uprawnionych.

3.2 Wybór operacji

Realizacja opierać się będzie na 3 typach operacji w ramach ustalanych przez IZ 7 podprogramów zawierających opis mechanizmów wyboru typów operacji oraz kryteria ich wyboru:

I. zakup żywności przez ARR, w procedurze zamówień publicznych,

II. dystrybucja żywności wraz ze środkami towarzyszącymi,

III. pomoc techniczna.

Operacja jest kwalifikowalna jeśli spełnione są następujące warunki:

- wydatki są ponoszone i regulowane w ramach realizacji PO PŻ od 1 grudnia 2013 r. w przypadku operacji III;
- wydatki są ponoszone i regulowane w ramach realizacji PO PZ od daty zawarcia umowy o dofinansowanie w przypadku operacji I i II, do 31 grudnia 2023 r.
- operacja jest prowadzona w Polsce,
- operacja nie jest fizycznie zakończona przed złożeniem wniosku o jej dofinansowanie,
- operacja wchodzi w zakres PO PŻ,
- operacja jest zgodna z odpowiednimi przepisami prawa.

Ad I.

Celem jest dostarczenie art. spożywczych do magazynów OPR przez wykonawców wyłonionych w drodze przetargu.

Beneficjent – ARR – podmiot publiczny, który składa w IZ wnioski o dofinansowanie operacji.

Kryteria oceny wniosku: zgodność asortymentu kupowanej żywności z wymogami art. 5 ust. 11-14 rozp. FEAD, konsultacje z OPO, ilość i rodzaje artykułów dostosowane do potrzeb uczestników programu i wartości pomocy skierowanej do poszczególnych województw zgodnie z wytycznymi IZ.

Ad II.

Celem jest przekazywanie żywności odbiorcom końcowym oraz prowadzenie działań towarzyszących na zasadach określonych w pkt. 2.2.1.

Beneficjenci - OPO wybrane zgodnie z rozdz. 3.3.

Mechanizm selekcji operacji: OPO składają do ARR wnioski o dofinansowanie operacji.

Kryteria oceny wniosków: doświadczenie i potencjał OPO oraz współpracujących OPR i OPL, ilość i rodzaj artykułów żywnościowych, forma i zasady przekazywania pomocy, liczba odbiorców końcowych, przewidywane środki towarzyszące nie finansowane przez FEAD oraz finansowane przez FEAD, planowane wartości wskaźników, z uwzględnieniem minimalnych standardów w zakresie administrowania, transportu, magazynowania żywności,

w tym zapobiegania jej marnotrawieniu, i minimalnych standardów w zakresie środków towarzyszących.

Ad III.

Wspierane będą działania mające na celu usprawnienie realizacji PO PŻ, budowanie potencjału instytucji, oraz wsparcie merytoryczne i eksperckie wdrażania PO PŻ.

Beneficjenci - instytucje zaangażowane w realizację PO PŻ.

Operacje wspierane przez PO PŻ nie mogą otrzymywać wsparcia w ramach innego instrumentu UE.

IZ wydaje wytyczne dot. operacji wraz z kryteriami ich wyboru, dla danego podprogramu, w tym zawierające m.in.:

- łączną wartość środków przeznaczonych na zakup artykułów spożywczych
- procentowy podział na województwa wartości pomocy dla osób potrzebujących w oparciu o wskaźniki: zagrożenia ubóstwem relatywnym, zagrożenia niską intensywnością pracy, zagrożenia głęboką deprivacją materialną (50/25/25), przy czym dopuszcza się przesunięcia pomiędzy województwami, jednak nie większe niż +2% , -2%
- procentowy podział środków finansowych na OPO w poszczególnych województwach w oparciu o zweryfikowaną przez OPS liczbę osób najbardziej potrzebujących, którym uprzednio udzielano pomocy żywnościowej w ramach umów zawartych z poszczególnymi OPO i które zostały zadeklarowane przez OPR do OPO
- min. standardy dla OPO, OPR i OPL w obszarze administrowania, transportu, magazynowania (uwzględniające m.in. kwestie zapobiegania marnotrawieniu żywności i przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami zgodnie z art. 30 rozp. finansowego) oraz min. standardy w zakresie środków towarzyszących
- zasady i formy przekazywania art. spożywczych osobom najbardziej potrzebującym (definicja paczki i posiłku, limity ilościowe art. spożywczych na osobę, z preferencją dla rodzin wielodzietnych i niepełnych, z uwzględnieniem grup towarowych)
- kryteria kwalifikowalności odbiorców końcowych
- zasady realizacji dystrybucji art. spożywczych i środków towarzyszących
- zasady sprawozdawczości
- zasady prowadzenia kontroli, w tym weryfikację potencjalnego występowania konfliktu interesów.

3.3. Wybór organizacji partnerskich

W realizacji PO PŻ wyróżnia się:

- OPO - wybrane przez IZ,
- OPR - wchodzące w skład struktury OPO lub ich organizacje członkowskie, do których wykonawcy będą dostarczać art. spożywcze zgodnie z zasadami określonymi w pkt. 2.2.1 (łańcuchy dystrybucji) w celu dalszej dystrybucji, które przekazują art. spożywcze do OPL lub bezpośrednio odbiorcom końcowym,

- OPL - organizacje partnerskie lokalne wchodzące w skład struktury OPR lub inne OP bezpośrednio przekazujące pomoc żywnościową osobom najbardziej potrzebującym.

Wyboru OPO dokonuje IZ w drodze konkursu, określając podprogramy, których wybór dotyczy. Wybrane mogą być organizacje niedziałające w celu osiągnięcia zysku, których jednym z zadań statutowych jest wspieranie i niesienie pomocy określonej grupie osób najbardziej potrzebujących, będących w trudnej sytuacji życiowej lub materialnej w stosunku do całości społeczeństwa. Organizacje muszą mieć zasięg ogólnopolski albo ponadregionalny, dysponować infrastrukturą do przechowywania artykułów spożywczych, w tym wymagających przechowywania w niskich temperaturach. Działalność ich nie może dotyczyć tylko dystrybucji żywności, chyba że współpracują z innymi organizacjami, które realizują zadania towarzyszące dystrybucji żywności. Przy wyborze OPO są brane pod uwagę:

- 1) działania non-profit na rzecz osób najbardziej potrzebujących,
- 2) potencjał organizacyjny i techniczny do realizacji działań w zakresie dystrybucji artykułów spożywczych, jak również działań na rzecz włączenia społecznego – zasięg ogólnopolski lub ponadregionalny (tj. infrastruktura magazynowa w co najmniej 5 województwach, w tym magazyny i chłodnie),
- 3) zdolności administracyjne do:
 - a) realizacji działań w zakresie dystrybucji artykułów spożywczych uzyskanych ze środków PO PŻ,
 - b) realizacji działań na rzecz włączenia społecznego,
 - c) prowadzenia odrębnych systemów ewidencji księgowej i gospodarki magazynowej artykułów dostarczanych z PO PŻ oraz z innych źródeł,
- 4) doświadczenie we współpracy z lokalnymi organizacjami charytatywnymi lub posiadanie sieci organizacji współpracujących przy dystrybucji żywności i prowadzeniu działań na rzecz włączenia społecznego,
- 5) doświadczenie w prowadzeniu działań o charakterze włączenia społecznego, stała współpraca z organizacjami lub podmiotami prowadzącymi takie działania.

OPO są odpowiedzialne za wszystkie działania realizowane w ramach umów z IP, w tym za dystrybucję, ze środkami towarzyszącymi, realizowane odpowiednio przez OPR i OPL.

OPO wybierają OPR oraz odpowiednio OPR wybierają OPL wg kryteriów określonych w pkt 1, 3 i 5. OPO ustala zasięg działania OPR, a OPR ustala zasięg działania OPL, w zależności od potrzeb odbiorców końcowych i warunków lokalnych. Od OPL, a także OPR, jeśli prowadzą dystrybucję bezpośrednio wśród odbiorców końcowych, wymaga się również współpracy

z właściwymi terytorialnie OPS. OPR i OPL spełniają określone w wytycznych IZ standardy. Powierzenie zadań przez OPO do OPR oraz przez OPR do OPL odbywa się w drodze umowy albo wewnętrznych wytycznych. Warunkiem podpisania umów jest przedłożenie (przez OPR do OPO oraz przez OPL do OPR) opisu dystrybucji, w tym zakresu współpracy z OPS i planu działań towarzyszących.

3.4. Komplementarność z Europejskim Funduszem Społecznym (EFS)

W latach 2014-2020 EFS będzie współfinansował krajowy program operacyjny dotyczący promocji zatrudnienia, rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego oraz dobrego rządzenia – PO WER, a także 16 RPO.

Podejmowane w programach realizujących Cel tematyczny 9 przedsięwzięcia powiązane z włączeniem społecznym i redukcją ubóstwa powinny prowadzić do zwiększenia szans na zatrudnienie.

Interwencja PO PŻ nastawiona jest głównie na wsparcie w zabezpieczeniu podstawowej potrzeby, jaką jest żywność, natomiast interwencja z EFS ma na celu aktywizację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem oraz ich aktywizację społeczną przez aktywną integrację.

Szczególne znaczenie dla komplementarności z FEAD mają Priorytety Inwest. 9.4 i 9.7.

W PO WER wsparcie przeznaczone będzie głównie na realizację ram polityki na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, w tym dla wybranej grupy najbardziej zagrożonej wykluczeniem społecznym. W RPO wsparcie EFS przeznaczone będzie dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym przez działania w zakresie włączenia społecznego, szczególnie w kierunku poprawy zdolności do zatrudnienia. Działania PO PŻ skierowane będą również do osób indywidualnych, ale pozostaną ograniczone do osób najbardziej potrzebujących dotkniętych deprywacją materialną. Nie przewiduje się działań zmierzających do poprawy zdolności do zatrudnienia, lecz działania, które skierują część uczestników PO PŻ w kierunku aktywizacji społecznej przez aktywną integrację.

W celu zapewnienia komplementarności wsparcia z FEAD i EFS w odniesieniu do poszczególnych osób, a tym samym wzmocnienia wpływu tych funduszy na zmniejszenie skali ubóstwa, OPR i OPL będą:

- współpracować z OPS w celu udzielenia pomocy osobom korzystającym ze wsparcia FEAD na drodze do aktywizacji społecznej,
- oceniać w uzgodnieniu z OPS czy poszczególne osoby wymagają wsparcia aktywizacyjnego w postaci usług aktywnej integracji lub innych usług społecznych (działania towarzyszące finansowane przez FEAD), a także informować odbiorców pomocy o możliwościach uzyskania wsparcia ze środków EFS w poszczególnych regionach (informowanie o możliwości uczestnictwa w konkretnych projektach) oraz
- kierować osoby zgłaszające chęć korzystania z pomocy żywnościowej do OPS celem oceny w zakresie możliwości objęcia wsparciem aktywizacyjnym. Z kolei OPS jeśli sam takich działań nie prowadzi może skierować osobę lub rodzinę celem objęcia wsparciem aktywizacyjnym przez innych beneficjentów EFS.

W ramach RPO będą stosowane działania aktywizujące dla osób korzystających z FEAD, jednak z uwzględnieniem już prowadzonych działań towarzyszących finansowanych z FEAD, przy czym konieczna jest koordynacja zapewniająca kompatybilność działań, na przykład przez monitorowanie i wydawanie odpowiednich rekomendacji przez Zespół doradczy, o którym mowa w rozdz.4, dot. realizacji działań na rzecz włączenia społecznego w ramach PO PŻ pod kątem ich komplementarności z zakresem wsparcia oferowanym w ramach EFS. Wykorzystywane będą również instytucje i instrumenty koordynacyjne przewidziane w Umowie Partnerstwa.

Zagrożenie wystąpienia podwójnego finansowania działań z EFS, EFRROW, EFRR i FEAD będzie odpowiednio monitorowane na etapie realizacji programów operacyjnych w regionach przez poszczególnych beneficjentów.

Monitoring komplementarności będzie prowadził Zespół doradczy PO PŻ.

Interwencje FEAD będą komplementarne także do PROW. W ramach działania LEADER będą realizowane operacje mające na celu włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa. Nie mając charakteru pomocy żywnościowej - skupiać się będą na rozwoju przedsiębiorczości i podnoszeniu kompetencji osób zamieszkujących obszar objęty realizacją LSR, w tym osób z grup defaworyzowanych. Osoby uzyskujące wsparcie z FEAD i korzystające z działań towarzyszących będą mogły kontynuować ścieżkę aktywizacji społecznej poprzez aktywną

integrację również w ramach działań LEADER lub CLLD przy koordynacji tych działań przez OPS. Dodatkowo w celu unikania nakładania się wsparcia z PROW i PO PŻ, LGD będące jednocześnie OPL będą zobowiązane do zawarcia w LSR tej informacji i wskazania działań realizowanych z obu programów i wykazania ich komplementarności.

W celu uniknięcia ryzyka podwójnego finansowania nakłada się obowiązki informowania na stronie internetowej każdej OPO oraz jej lokalnych jednostek o planowanych i prowadzonych działaniach towarzyszących. Lista działań zamieszczana będzie w umowach pomiędzy ARR i OPO, a także w umowach z OPR i OPL. OP będą też prowadzić rejestr i przekazywać do OPS informacje o działaniach towarzyszących, którymi została objęta osoba lub rodzina.

3.5. Struktura instytucjonalna

System instytucjonalny określają ustawy o pomocy społecznej i o Agencji Rynku Rolnego. Odpowiednie zmiany zostały też wprowadzone w ustawie o finansach publicznych.

Instytucja	Nazwa instytucji	Kierownictwo instytucji – minister właściwy ds./Prezes
Desygnująca (ID)	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	rozwoju regionalnego
Zarządzająca (IZ)	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS)	zabezpieczenia społecznego
Certyfikująca (IC)	Ministerstwo Finansów (MF)	finansów publicznych
Audytorowa (IA)	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (GIKS), Departament Ochrony Interesów Finansowych UE, Ministerstwo Finansów	Podsekretarz stanu w MF
Pośrednicząca (IP)	Agencja Rynku Rolnego	Prezes Agencji Rynku Rolnego
Odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów	finansów publicznych

3.6. Monitorowanie i ewaluacja

W zakresie monitorowania i ewaluacji stosowane będą wymogi UE, w tym zasady określone w art. 5 rozp. FEAD oraz w odpowiednim dokumencie implementacyjnym.

Sprawozdania z realizacji PO PŻ, zgodnie z wytycznymi IZ, sporządzają zarówno OP, jak i ARR.

W proces monitorowania realizacji PO PŻ będzie włączony Zespół doradczy, o którym mowa w rozdz. 4.

OP, a także Zespół doradczy będą mogły zgłosić uwagi do sprawozdań rocznych i sprawozdania końcowego, a odniesienie się do tych uwag przez IZ będzie załącznikiem do sprawozdań.

Realizacja zasad określonych w art. 5 rozp. FEAD na etapie przygotowania PO PŻ została zapewniona m.in. poprzez włączenie w prace przygotowawcze i proces konsultacji społecznych Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Dodatkowo przedstawiciel Pełnomocnika włączony zostanie w prace Zespołu doradczego, do którego zadań będzie należała m.in. kontrola realizacji PO PŻ przez opiniowanie sprawozdań z realizacji PO PŻ, inicjowanie zmian w PO PŻ.

Szczególna uwaga zostanie zwrócona na grupy najsłabsze, co będzie miało odzwierciedlenie w kryteriach dostępu przez zastosowanie art. 7 ustawy o pomocy społecznej do kwalifikacji osób uprawnionych do korzystania z działań wynikających z PO PŻ.

Sposoby rzeczywistej realizacji powyższych zasad w praktyce będą sprawdzane w procesie monitoringu, ewaluacji oraz kontroli.

W celu ewentualnej modyfikacji przyjętych założeń PO PŻ zbierane będą dane, określone szczegółowo w wytycznych, dotyczące m.in.:

1. liczby osób objętych pomocą żywnościową w podziale na wysokość dochodu odbiorców końcowych,
2. liczby osób objętych pomocą żywnościową, w tym w podziale na grupy odbiorców końcowych (w tym dzieci), płeć,
3. liczby osób objętych działaniami na rzecz włączenia społecznego w podziale na grupy odbiorców końcowych, płeć,
4. liczby OPL,
5. wielkości wypłat z tytułu kosztów administracyjnych, magazynowania i transportu oraz prowadzenia działań towarzyszących.

Dane będą zbierane w podziale na województwa i na OPO.

Dane będą zbierane w okresach wskazanych przez KE, a w zakresie nieuregulowanym przez KE w okresach trzymiesięcznych (dane wskazane powyżej w pkt 5) oraz rocznych (dane wskazane powyżej w pkt 1-4).

Dane będą przekazywane przez OP do IP, która z kolei będzie przekazywać usystematyzowane dane do IZ.

Dane niezawierające danych osobowych odbiorców końcowych będą przechowywane w systemie informatycznym ARR, zgodnie z wymogami określonymi na podstawie art. 32 ust. 8 i 9 rozp. FEAD.

3.7. Pomoc techniczna

Beneficjentami pomocy technicznej będą państwowe jednostki budżetowe i państwowe osoby prawne wskazane w części „System instytucjonalny” – ARR, MF i MPiPS.

Jednym z najważniejszych czynników, które będą decydować o sprawnym wdrażaniu PO PŻ jest zapewnienie odpowiedniej zdolności administracyjnej instytucji uczestniczących w systemie realizacji PO PŻ. Muszą one dysponować odpowiednim potencjałem kadrowym oraz zdolnością do sprawnego realizacji zadań, co ma kluczowe znaczenie dla procesu realizacji

PO PŻ na każdym etapie jego wdrażania. Dlatego też wsparcie w tym zakresie zostanie ukierunkowane przede wszystkim na zapewnienie wysokokwalifikowanej kadry, także przez szkolenia, warsztaty, seminaria, spotkania, wymianę doświadczeń oraz inne formy podnoszenia kwalifikacji. Środki te pozwolą również na pokrycie potrzeb związanych z kosztami funkcjonowania tych instytucji, w tym zakup sprzętu, wyposażenia i materiałów niezbędnych do realizacji zadań.

Pomoc techniczna zabezpieczy także prawidłowe wykorzystanie środków PO PŻ przez zapewnienie wsparcia w obszarze kontroli i audytu, doradztwa, ekspertyz, analiz, tłumaczeń, a także zamówień publicznych, organizacji spotkań, wyjazdów służbowych, pozwalających na bieżące monitorowanie i weryfikowanie wdrażania PO PŻ oraz pozyskiwanie informacji od wszystkich podmiotów uczestniczących we wdrażaniu PO PŻ na temat jakości dostarczanej żywności oraz funkcjonowania PO PŻ.

Pomoc techniczna to także bardzo ważny element usprawniający wsparcie systemu monitorowania, w tym pracy i spotkań Zespołu doradczego, procesu ewaluacji w tym ewaluacji kontrfaktycznej oraz informacji i promocji.

Pomoc techniczna przyczyni się także do zapewnienia odpowiedniej informacji o PO PŻ wśród jego beneficjentów, odbiorców końcowych, jak i ogółu społeczeństwa. Pozwoli też na budowę narzędzi informatycznych, które wspierać będą zadania związane między innymi z zarządzaniem, wdrażaniem i monitorowaniem PO PŻ. Pomoc techniczna pozwoli także na inicjowanie, koordynowanie współpracy OPO, OPR i OPL, w tym również z OPS-ami i z innymi instytucjami administracji publicznej. Ponadto przyczyni się do promowania dobrych praktyk, wymiany doświadczeń i podnoszenia kompetencji kadr organizacji partnerskich.

Będzie to miało wpływ na sprawność i efektywność realizacji PO PŻ.

Środki pomocy technicznej przeznaczone zostaną na:

- pokrycie kosztów zatrudnienia pracowników w celu zapewnienia sprawnej realizacji PO PŻ;
- podnoszenie kwalifikacji personelu zaangażowanego w realizację PO PŻ, m.in. przez szkolenia oraz inne formy podnoszenia kwalifikacji;
- wynajem pomieszczeń oraz urządzenie miejsc pracy;
- zakup i instalację sprzętu i wyposażenia;
- pokrycie kosztów eksploatacji sprzętu i wyposażenia oraz zakup niezbędnych licencji i oprogramowania informatycznego, a także zakupu usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych dla potrzeb efektywnej realizacji PO PŻ;
- opracowanie i utrzymanie systemów informatycznych mających na celu obsługę PO PŻ, informatyzację procesu wymiany i przechowywania dokumentów;
- wsparcie procesu zarządzania i wdrażania PO PŻ;
- organizacja spotkań, konferencji, wyjazdów służbowych;
- przygotowanie analiz, ekspertyz, ocen, sprawozdań, badań ewaluacyjnych;
- finansowanie pomocy udzielonej przez ekspertów zewnętrznych;
- finansowanie kosztów procesu ewaluacji, w tym ewaluacji kontrfaktycznej;
- realizację niezbędnych działań informacyjno-promocyjnych.

IZ określi katalog kosztów kwalifikowanych do wypłat z tytułu kosztów pomocy technicznej, kierując się zasadą wydajności i skuteczności wydatków.

4. ZAANGAŻOWANIE ZAINTERESOWANYCH PODMIOTÓW

W sierpniu 2013 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej powołał Zespół do Spraw Opracowania Koncepcji Wdrożenia w Polsce Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Do składu Zespołu zaproszono, obok przedstawicieli MPiPS, przedstawicieli innych ministerstw, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, ARR, związków jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców oraz związków zawodowych. W grudniu 2013 r. projekt PO PŻ skierowano do konsultacji, w tym z partnerami społecznymi.

Dodatkowo odbyły się szerokie konsultacje społeczne m.in. przez opublikowanie projektu PO PŻ na stronie internetowej MPiPS (www.mpips.gov.pl) i na portalu dla organizacji pozarządowych (www.pozYTEK.gov.pl) oraz 2 otwarte spotkania w MPiPS.

Szerokie grono zainteresowanych podmiotów uczestniczyło w konsultacjach społecznych, mając możliwość składania uwag i propozycji do projektu. Uwzględnianie stanowiska zainteresowanych podmiotów i włączanie ich we wdrażanie określonych działań oznacza większą legitymizację podejmowanych decyzji.

W okresie realizacji PO PŻ przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego powołany zostanie Zespół doradczy mający charakter opiniodawczy. Składać się on będzie z przedstawicieli tego ministra oraz wskazanych przez właściwe instytucje przedstawicieli ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. finansów publicznych, ministra właściwego ds. rynków rolnych, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, przedstawiciela ARR, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, OPS, organizacji partnerskich, w tym przedstawicieli OPL, organizacji skupiających osoby najbardziej potrzebujące. W skład Zespołu nie wejdą osoby zajmujące się przygotowaniem i przeprowadzeniem przetargów. Spotkania Zespołu doradczego odbywać się będą w zależności od potrzeb, nie rzadziej niż 2 razy w roku. Zadania Zespołu doradczego zostaną określone w akcie powołującym. Obejmować one będą:

- rekomendowanie zmian dot. alokacji środków na poszczególne zadania w ramach PO PŻ;
- okresowe monitorowanie postępu w zakresie realizacji PO PŻ;
- analizowanie rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji PO PŻ i ich opiniowanie;
- przedkładanie IZ propozycji zmian oraz opiniowanie zmian w PO PŻ zaproponowanych przez IZ, w tym dotyczących szczegółowych wytycznych obowiązujących w PO PŻ.

Ponadto realizowane będą działania integrujące OPO, OPR i OPL w celu inicjowania i koordynowania ich współpracy, umożliwienia wymiany doświadczeń i podnoszenia kompetencji kadr.

5. PLAN FINANSOWY

PO PŻ finansowany będzie ze środków UE i ze środków krajowych (budżet państwa) w podziale 85% i 15%. Wstępna alokacja środków dla Polski na okres realizacji w latach 2014-2020 w cenach bieżących wynosi 473 359 260 EUR. Wkład środków krajowych wynosi 83 533 987 EUR.

Kwalifikowalne wydatki w ramach PO PŻ obejmować będą:

- koszty zakupu artykułów spożywczych i dostarczanie ich przez producentów do magazynów OP,
- koszty administracyjne, magazynowania i transportu ponoszone przez OP w wysokości 5% kosztu zakupu artykułów spożywczych,
- koszty działań na rzecz włączenia społecznego podejmowanych i zadeklarowanych przez OP świadczące pomoc żywnościową dla osób najbardziej potrzebujących w wysokości 5% kosztu zakupu artykułów spożywczych,
- koszty pomocy technicznej w wysokości kosztów rzeczywiście poniesionych do wysokości 4% rocznej alokacji PO PŻ.

Wstępnie przyjęty plan finansowy może ulegać zmianom.

FORMAT DANYCH FINANSOWYCH (SEKCJA 5):

5.1 Plan finansowy programu operacyjnego wskazujący roczne zobowiązania Funduszu i odpowiedniego współfinansowania krajowego programu operacyjnego (w EUR)

	Ogółem	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Fundusz a)	473 359 260	63 672 480	64 945 930	66 244 848	67 569 745	68 921 140	70 299 563	71 705 554
Współfinansowanie krajowe b)	83 533 987,06	11 236 320,00	11 461 046,47	11 690 267,29	11 924 072,65	12 162 554,12	12 405 805,24	12 653 921,29
Kwalifikowane wydatki publiczne c) = a) + b)	556 893 247,06	74 908 800,00	76 406 976,47	77 935 115,29	79 493 817,65	81 083 694,12	82 705 368,24	84 359 475,29
Stopa współfinansowania* d) = a) / c)	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85	0,85

* Stopa ta może zostać zaokrąglona w tabeli do najbliższej liczby całkowitej. Dokładna stopa stosowana do zwrotu wydatków to współczynnik d).

5.2. Plan finansowy wskazujący kwotę łącznych środków finansowych w ramach wsparcia z programu operacyjnego dla każdego rodzaju deprivacji materialnej objętego pomocą, a także odpowiadające im środki towarzyszące (w EUR)

Rodzaj pomocy materialnej	Wydatki publiczne
Ogółem	556 893 247,06
z czego:	
Pomoc techniczna (4%)	22 275 729,88
Pomoc żywnościowa	534 617 517,18
w tym:	
środki towarzyszące	24 300 796,24

